

Rok 1939

Začátek ledna byl velmi mrazivý (-18°Cel).

9. ledna se oteplilo, sníh roztál. 13. a 14. ledna sněžilo. Od 15.-27. ledna vlažné počasí jako v březnu (až +10°R). 28. ledna sněžilo opět, ale sníh zas neměl trvání.

1. února byla zde komise od zemského úřadu z Brna a okres. úřadu z Boskovic na německou dálnici (dálková silnice betonová, pouze pro automobily) z Vratislavi slezské do Vídně. Má probíhati jižní částí svitáveckého katastru.

8. února bylo -9°Cel. Nařízena branná výchova pro chlapce od 14-21 let.

Od 4.-13. února bylo vlažné počasí. 14. února napadlo mnoho sněhu a zamrzlo. 19. února opět připadlo mnoho sněhu.

Začátkem března bylo pěkně. 13. března opět padal sníh, podobně i 14. a 15. března a mrzlo.

Den 15. března byl nejtruchlivější a nejhroznější den v dějinách naší vlasti. Den předtím odhlasováno slovenským sněmem odtržení Slovenska od naší republiky a zřízení tak zv. „Slovenského štátu“. Jak tento zrádný skutek

působil na Čechy v Čechách a na Moravě, netřeba vyličovat.

15. března obsadil Hitler vojskem německým zbytek Čech a Moravy a vyhlásil nad námi „Protektorát“. Území Čech a Moravy připojil zkrátka k říši německé. Naše vojsko bylo rozpuštěno, poklad republiky a válečný materiál Němci ihned pokradli a odvezli.

University a techniky zavřeny. Jedině Rusko a Spojené státy americké neuznaly obsazení Československa Německem. Jinde se v náš prospěch ani nic nehnulo.

Podkarpatský Rus si také na několik dní zahrála na „samostatný stát“. Pak ji Maďaři obsadili.

Již 15. března obsadilo německé vojsko Boskovice v počtu as 1500 mužů všech zbraní. Hned se činily laciné nákupy (Němci znehodnotili naši 1 Kč na desítinu Marky). Posílali celé vlaky všeho do Němec. Kromě toho vyhladovělí Němci cpali se až do onemocnění. Hned přitáhly výpravy hladových děcek německých, obsadily letoviska, pensiony, hotely a cpaly a cpaly!

Bože, co to bylo za drzou a nenasytnou čeládku!

16. března byl v noci tuhý mráz (-10°Cel).

27. a 28. března přelo a bylo sychravo až do konce měsíce. Památný den 7. března (Narozeniny pana presidenta T. G. Masaryka) oslaven tiše ale vřele v srdcích jeho věrných. V dubnu se oteplilo a 3. dubna začato s jarními pracemi na poli. Po 15. dubnu se zas ochladilo.

19. dubna odešli němečtí vojáci z Boskovic. Šli vyjídat jinam, kde ještě co bylo. Svitávecké „Němky“ (ženy úředníků židovsko-německé továrny Löw-Beer, ku kterým se naši lidé celá desítiletí trpělivě a přátelsky chovali) prohlašovaly, že jsou nyní „sehr glücklich“ (velmi šťastné) a že budou ještě šťastnější, a matky české že budou ještě moc plakat. Necháme mlíti boží mlýny.

12. dubna zvoleny komise finanční, regulační, policejní, stavební, osvětová, trestní, kostelní výbor, knihovná rada, kronikář. Tedy úřadů dost a dost. „Ale čím více pastýřů.....“ Na konec musil starosta obce a hlavně obecní tajemník většinu prací vykonati.

Až na toho kronikáře vše zdárně zvoleno.

(str. 103)

Usneseno na obci dáti chodníky do pořádku (podél stavení). Udělena zubotechnická koncese jednomu občanu ze Slavkova.

Květen byl deštivý a chladný. Stromy kvetly.

20. května na obci usneseno vydlážditi kostkami silnici od mostku na Sebránkem Svitávku, která na to přispěje částkou 136.000 Kč. Rozpočet míst. škol. rady schválen jen s podmínkou, že schodek 62.310 Kč uhrazen bude zemským úřadem z vyrovnávacího fondu. Nestane-li se tak, ruší se usnesení. (A škola se zavře?) Dále jednomyslně odmítnuta žádost jednoho občana o zřízení pouličního osvětlení. Občas Richtr bude vypovězen z obce pro úhonný život. Totéž a z téhož důvodu postihlo i občana Josefa Lepku. Také usneseno doporučiti ponocným, aby ve službě nenavštěvovali zbytečně hospody, psi aby nepobíhali volně a nepoškozovali parky.

1. června na obci schváleny rozpočty školní i obecní. Rozpočet obecné škoie se schodkem 20.340 Kč, měšťanské 37.710 Kč.

Červen byl mírně teplý. Sena se pěkně sušila.

11. června začalo pršet; celý týden přeprchalo. Tak tak,

(str. 104)

že nenastala povodeň.

V červenci bylo pěkné, jasné a teplé počasí. Obilí červnovými dešti polehlé v červenci posečeno. V srpnu velká vedra (až 35°Cel.) po celý měsíc. Občas bouřka beze škod.

Počátkem září zapsáno do obec. školy 27 chl. a 21 děv. nováčků. Celkem 217 žáků. Do měšť. školy 95 chl. a 86 děvčat. Správu obecné školy vede učitel Frant. Řepka s 8 učiteli. Pojištěno proti úrazu 217 žáků a 8 učitelských osob. K dosud odebíraným časopisům dětským přibyly: Malý čtenář, Vlaštovička, Český domov. Žáci si ušetřili 10.610 Kč.

1. září vypukla válka Polska s Německem. Na to jsme čekali a přijali se zadostučiněním. Tedy ten želaný a naším zničením a porobou tak draze zaplacený mír se neudržel! Velké rozčarování ve Francii a Anglii. Co nevěděli „věhlasní“ státníci francouzští a angličtí, věděl u nás každý průměrný školák. U nás umrtvující dusno polevilo, naděje, již jsme nikdy neztratili, stoupla. Nesvornost slovanská přišla tentokráte zas Polákům velmi draho. Za měsíc září

(str. 105)

bylo Polsko poraženo na hlavu, krví zalito a Němci obsazeno. Východní kraje polské s obyvatelstvem rusínským byly obsazeny Ruskem. Anglie a Francie musily konečně kousnouti do trpkého jablíčka a Německu vyhlásiti také válku. Na podrobnější popis průběhu války odkazujeme čtenáře na časopisy a dějepisné knihy všeobecné.

Září bylo pěkné, brambory včas sklizeny. Bylo jich naštěstí dost. Také bylo v září řádně zaseto. 29. a 30. září mrazíky -3°C. Říjen byl chladný, na počátku deštivý. Sklízeň řepy se zdržela. 24. října sněžilo, 25. října pršelo. Svátek 28. října nesměl se oslavit.

Listopad byl chladný a deštivý, řepy se ještě v plískanicích sklízely.

Tento měsíc začíná řízené, přidělové hospodářství na lístky. Zavedeny zase různé „-enky“ známé již z první světové války. Na potraviny stanoveny maximální ceny.

Vepřové maso	kg	15-22 K
hovězí	“ kg	13-24 K
vejce	kus	za 0.90 K
slepice		22 K
husa		70 K

Ovšem ceny „pod rukou“ čili „na černo“ jsou až 10teronásobné,

(str. 106)

ale dostalo se za ně všecko.

Pamětní deska Ludvíka Švancary z průčelí radnice zmizela. Ten čas již Němci (Kulturträgři) v Praze ukázali, co dovedou. Potlačili surově svobodný projev studentstva a vysoké školy definitivně zavřeli. 9 studentů z nepatrné příčiny popravili a ostatní z větší části odevezli do koncentračních táborů v Německu, kde vypili pohár německé „kultury“ a „jemnocitu“ až na dno. Mnozí se ani nevrátili. Göthe a Schillere, neobrátili jste se v hrobech? Tajná státní policie německá řádila hůře než nejhorší středověká inkvisice. Vedoucí lidé, hlavně z řad inteligence, byli vyšetřováni, mučeni a buď popraveni nebo uvězněni. Hrozný soumrak!

11. a 12. listopadu sehrály děti žertovnou hru „Čtverák hastrman“ ve prospěch vánoční nadílky. Místní „kino“ promítalo pěkný kulturní film „To byl ten český muzikant“. Jinak promítány většinou německé vojenské filmy při nichž diváci jen zatínali zuby a svírali pěstě. Také náhražka za zrušené tělocvičné jednoty vznikla pro vzdělávání mládeže, ovšem v duchu německém.

(str. 107)

Konaly se přednášky „Dětská obrna a obrana proti ní“, „Národní pomoc“ a p. jako „Sbírejte odpadky pro německou armádu“, Červený kříž, Česká hudba. Příčiněním učitele Frant. Řepky, člena okresního výboru v Boskovicích, zajištěn náklad na rekonstrukce silnice a kanalisace ve Svitávce. Práce zadány. Usnesena na obci regulace dalšího úseku Semiče. Hlídači žádají zvýšení platu.

30. listopadu usneseno na obci upravit zed' pod kostelem k silnici. Sklepy se upraví firm. Málek. Také usnesena kanalisace v Podhradišti. Obyvatelstvo bylo upozorněno, aby si vyzývavosti a drzosti Němců nevšímali a varovali se srážek (incidentů) s nimi.

18. prosince pořádána „Besídka české knihy“. Téhož dne výstava knih. Výtěžek z výstavy 650 K připadl školní knihovně. Ošacovací akce dostala z továrny Löw-Beer 311 m látek v ceně 13.995 K, od místní školní rady 400 K, od „Sokola“ 500 K. Podarováno bylo 235 dětí. Stravovací akce umožněna sbírkou potravin. Dětem poskytovány obědy i v době zimních prázdnin, zaviněných nedostatkem uhlí.

Měsíc prosinec byl na počátku deštivý. 9. prosince

(str. 108)

zamrzlo a mrazy trvaly až do konce měsíce.

Musilo se odvádět obilí, luštěniny, mák, dobytek, mléko, vejce (o 1 slepice 65 vajec), sádlo z domácích zabíjaček (3½ kg nejméně). Vydány také tabačky na 40 cigaret na týden. Nakonec se dostalo koupiti jen 15 cigaret týdně.

Rok 1940

Leden byl neobyčejně mrazivý a sněhu málo.

Zavedeny sběrný mléka. Svitávka byla přidělena mlékárně v Opatovicích u Jevíčka. Přídělové a lístkové hospodaření bylo nutné. Všeho bylo málo, a nebýti „-enek“, zámožní by bývali měli všeho dost a nezámožní (a těch bylo více) by bývali hladem hynuli.

Den 12. ledna byl mráz -24°Cel. Dne 16. ledna se trochu oteplilo a něco sněhu napadlo. 22. ledna byl zas mráz -35°C! Sněžilo ustavičně a zle mrzlo až do konce měsíce. Na stromech velká škoda. Mnoho kmenů popukalo. Nedostatek topiva zvyšoval zimní válečné útrapy. Byly ve školách zavedeny zimní prázdniny.

(str. 109)

Ostatně nejvíce hodin učilo se němčině (9 hod. týdně), dějepisu a zeměpisu smělo se učit jen v pojetí velkoněmeckém, naše dějiny zfalšovány, dějiny Palackého, to české evangelium, zakázány. Střední školy částečně zrušeny, vysoké školy již dříve zavřeny, studenti částečně postříleni, ostatní dáni do koncentračních táborů, a kterým štěstí přálo, pracovali ve zbrojařských německých podnicích. Největší nepřítel našeho národa Karl Herman Frank, sudetoněmecký poslanec a vůdce, prohlásil, že vyhrájeme-li to (s tou možností ovšem Frank určitě nepočítal), budeme si moci zřídit zas školy dle libosti, prohrajeme-li, nebudeme žádných škol potřebovat! Cíl tedy jasný. Hrozilo nám úplné vyhubení a pracováno k tomu horečně.

13. března musilo býti oslaveno „zřízení Protektorátu“. Vedle praporu českých barev, musil býti vyvěšen i německý, rudý s hákovým křížem uprostřed (znak Hitlerova Německa).

Dne 2. dubna na obci (kde byl svrchovaným pánem a dozorcem býv. úředník zdejší Löw-Beer továrny, Němec Alf. Scheichel, který po 40 let se ve zdejší obci dobře živil) usneseno rozbourati budovu staré školy

(str. 110)

a stavivo prodati ve veřejné dražbě. Vozovka Svitávkou se tím o 1m rozšíří. Dílna v č. 183 se nadále pronajímá. Zima byla tohoto roku tuhá. V únoru byly tuhé mrazy a zpočátku sněžilo.

6. února bylo již +4°C, pak začalo zas mrznout.

11. února bylo již zas -26°Cel., 17. -30°Cel, 24. -6°C.

25. února se oteplilo, 26. února znovu mrzlo. Sněhu napadlo velmi mnoho, závěje vysoké, obec musila dáti cesty a silnice prohazovati. Na prohazování se musilo zdarma podle domovních čísel. 2. března byl mráz -7°C, 3. -12°C, 4. března padal sníh. 5. března byla velká metelice a cesty byly zas zaváty a musely býti prohazovány. 6. března mráz -7°C, 8. sněží, 9. -7°C, 12. a 13. obleva. 14. března povodeň. Pole a luka zaplavena, však bez zvláštní škody. Do konce měsíce bylo chladno. Této zimy pomrzly zejména karlátky, lepší hrušky, jabloně a třešně. Ozimy trpěly vymrznutím. Pšenice musily býti zaorány.

Přišlo nařízení, že chovatelé slepic z jedné slepice ročně musili odevzdati. Na to si mohl

(str. 111)

koupiti 1 kg otrub na měsíc! Zlaté slepice, které při tom skvělém krmení dokázaly snést 60 vajec na to odevzdání.

3. dubna zvýšeny poplatky za prohlídku dobytka a masa. Do 300 kg 8K, z jalovice 6K, z telete 4K, z prasete do 80 kg 5K, přes 80 kg 7K, z kozy 3K. Také na obci usneseny odprodeje stavebních míst a vyřízeny žádosti o domovské právo. Za kronikáře obecního navržen jednomyslně učitel Josef Daneš. Ale nepsal jí!

19. dubna musily býti slaveny narozeniny Hitlerovy. Nelze si představit jakým dojmem působilo slyšet zpěv velkoněmecké hymny z naší školy!

V dubnu zas zima. 12. dubna napadl sníh. 13. dubna se oteplilo. Začaly se polní práce. Selo se. 22. dubna strhl se velký liják s kroupami a hřměním. Pak se ochladilo až do konce měsíce. Lidé z politické desperace vrátili se ke knize. Dali se do čtení knih, hlavně vlasteneckých. Knihovny se osvědčily. Bylo nařízeno „kuchání“ knihoven.

Obratní mnozí knihovníci uměli zachrániti mnohou cennou knihu. Taneční zábavy nebyly povolovány.

Dne 1. května o pouti na Hradisku chumelilo celé dopoledne.

(str. 112)

(Svatodušní pondělí). Jinak byla první polovice května deštivá.

11. května na obci usneseno zříditi chodníkovou obrubu z cementových obrubnic (1m za 17K od Lad. Barty). Obec bude podporovati hubení chroustů, kterých bylo ten rok mnoho.

Mládež nabízí zříditi lavičky na Hradisku. Nabídka na obci přijata, ale laviček neviděti. Také usneseno podporovati stavbu nové hasičské zbrojnice.

Upraven plat obecního tajemníka a strážníka dle zákonitých předpisů. Ostatním

zaměstnancům zvyšuje se plat o 20%.

13. května byly velké sněhové přeháňky. 14. května dosti silný mráz. Ostatek května deštivo a chladno. Polní práce velmi zdrženy. Ještě koncem května se sázely brambory.

Červen byl teplejší. Okopaniny se dosazovaly. Pak se více oteplilo a vyjasnilo. Začato se sušením trávy a jetelů.

Zatím boží mlýny již něco semlely.

Porážka Francie (zcela zasloužená) způsobila

(str. 113)

ztrátu naděje a pokles mysli mnohých našich lidí. Za to výprask, který utřžil Mussolini se svou „chrabrou“ italskou armádou v Albanii a Řecku, vzbudil hodně škodolibého posměchu v celém světě.

Od 15. června do konce měsíce skoro denně pršelo. Červenec byl deštivý a chladný. Začato se žněmi žita.

27. července na obci usneseno přispěti na rozšíření místního hřbitova 5.000K. Žáci sbírala na „Národní pomoc“ (140K), Okres. péči o mládež (140K), Němec. červ. kříži (54K). Také sbírali kovové odpadky, hadry, sklo, kosti, papír pro válečné potřeby „Reichu“. V srpnu žně v plném proudu ač do nich často pršelo. Obilí v mandelích hodně porostlo. Celkem bylo obilí špadné, protože již dříve polehlo.

Začátkem září zapsáno na obecní škole celkem 95 chl. a 106 děvčat; na měšťanské škole celkem 190 žáků a žaček. Vyučování bylo všelijaké.

Září bylo bez deště; žně tento měsíc skončeny. Začato hned s vybíráním brambor a se setím. Vzdor špatnému počasí bylo brambor dost. Ve vlhkých polohách dosti hnily, zvláště žluté odrudy.

(str. 114)

19. září zemřel oblíbený okresní hejtman z Boskovic, vrchní vládní rada Richard Kabela.

Na obci usneseno účastniti se jeho pohřbu.

Usneseno pronajmouti místo po staré škole na obchodní kiosky (krámky) na 40 let.

Na stavbu hasičské zbrojnice poskytně se od obce 15.000K. Vyhošťovací dekret proti Richtrovi zamítnut. Rekuroval tedy s úspěchem.

Začátek října chladný a deštivý. 10. října se trochu oteplilo a přestalo pršet. Od 18. října se pracovalo na sklízni řepy. 26. října sněžilo. Též 29. a 30. října sněžilo. Řepa všecka pod

sněhem a místy i brambory. Hodně polí zůstalo neoseto. Listopad byl chladný a deštivý po celý měsíc.

9. listopadu schváleny rozpočty školní na r. 1941.

Nařízeno hubení vran a vrabců. Ti zvláště byli Němci označováni za nepřítel č. 1., proto že se s nimi o obilí dělili. Usneseno též kříž pod lipou na náměstí zas postavit.

Obci bylo nařízeno nové razítko. Nahoře: „Gemeinde Zwittales“ dole „Obecní úřad Svitávka“.
Sám milý Pán Bůh ví, kde ti Němci přišli

(str. 115)

na to jméno „Zwittales“! Nařízení přišlo od okupačních úřadů. Vůbec vykonavatelem a strážcem německého působení v obci stal se tovární úředník Alfred Scheichel, jehož i jeho rodinu Svitávka přes 30 let bez zášti trpěla. A nebyl ani z nejhorších. Horší byli ti naši spoluobčané, kteří podlézavě na ostatní udávali právě u něho. Měl těch udání hodně, ale neužil jich mnoho. Darů a hlavně potravin dostával, že nevěděl již, co s nimi.

20. listopadu byla obecní kronika na nařízení okresní správy v Boskovicích odevzdána k úschově do zemského archivu.

V listopadu byla skončena dlažba ulice před školou, přes náměstí za most u radnice a rozšířen most přes Sebránek. Bylo dosaženo 90% státní subvence a značného zemského a okresního příspěvku.

Pokračováno v regulaci „Semiče“.

Na ošacovací akci vánoční darovala továrna 234 m látky, na stravovací akci dal týž 1q mouky, 3q brambor, Ed. Jaroš, mlynář, 1q mouky. Vaření obstaraly kromě učitelek pí Aloisie Černá, A. Klíčová, M. Novohradská. Vařeno bylo od 1. listop.

(str. 116)

1940 pro 140 žáků.

Začátkem prosince napadlo mnoho sněhu, který potrvál měsíc. Mrazy dosti tuhé (až -21°C).

28. prosince se trochu oteplilo, 31. prosince opět silně zamrzlo. Pilně, téměř horečně rychle, ve dne i v noci pracováno na nové dálnici (autostrádě) u Svitávky. Byla aspoň pro zdejší lid výdělek.

Rok 1941

Začátkem ledna sněžilo. 3. ledna velká sněhová vánice. Silniční doprava zastavena. Tak velkou vánici málokdo pamatoval. Při tom bylo -10°C . Potom následovaly tuhé mrazy.

24. ledna projednán a schválen obecní rozpočet na rok 1941. 127% přírážka k dani činžovní, 190% k ostatním daním. Obecní zastupitelstvo souhlasí s vymezením 25% příspěvku obce k úpravě Svitavy pod Svitávkou až do částky 180.000K po 20.000K ročně. Na vědomí se bere nařízení okres. úřadu v Boskovicích ohledně zřizování veřejných protiletceckých krytů.

Školským sestrám se zvyšuje plat na 1200K

(str. 117)

čtvrtletně. Požádá se ředitelství státních drah, aby postavilo čekárnu na pravé straně dráhy (směr Brno).

Mrazy tuhé až do konce měsíce. Největší mráz -24°C .

V únoru napadlo zas hodně sněhu. Silnice se musily prohazovat občany podle domovních čísel. 9. února se oteplilo a přišlo obleva. Na autostrádě horečně pracováno dále. V březnu dosti tuhá zima i se sněhem. -10°C největší mráz.

Počátkem dubna se oteplilo a začalo se s polními pracemi. Na jaře se začalo s opravou kostelní zdi a úpravou okolí kostela. Dokončeno rozšíření hřbitova v nové části. Do nové části byl prvně pohřben říd. uč. v.v. František Štácha, který 37 roků ve Svitávce působil.

Provedena přestavba mostu přes Svitávku a postaveno nové hasičské skladiště (zbrojnice).

8. dubna promítán v místním „kině“ film „Dobyvatel světa.“

12. dubna zastavena úředně činnost „Sokola“ a majetek Němci zabaven.

26. a 27. dubna hrály děti v „Orlovně“ v Panském domě pohádku „Zlatá nit“.

Ku konci dubna se ochladilo.

(str. 118)

Květen začal chladně. 3. a 4. května sehrály děti v „Sokolovně“ pohádku „Zlatý pás“. Velcí i malí poodcházeli do říše pohádek, aby tak neviděli příšerné poměry a okupantské trampoty.

3. května projednány na obci některé komunikační záležitosti. Také usneseno koupiti dům č. 141 za 9000K. Podána zpráva o revisi obecního hospodářství.

6. května napadlo dost sněhu a trval 2 dny. Do konce měsíce bylo zima a deštivo.

V „kině“ promítán film (14. kv.) „Nová Asie“, 17. kv. „Babička“ od Boženy Němcové.

Červen začal hodně teple. Největší teplota až +35°C. Časté dešťové přeháňky.

22. června. Stalo se to, na co jsme všichni tak toužebně čekali. Rusko vstoupilo do války s Německem. Německo přepadlo Rusko. Mlýny boží začaly se rychleji točiti. Byl již nejvyšší čas. Francie poražena, Anglie nejvýš ohrožena. Anglie včas postavila si včelo neohroženého státníka Winstona Churchila¹ a dosavadní zbabělce z vlády vyhnala.

(str. 119)

Zatím se ubránila. Při leteckém boji o Anglii vyznamenali se na straně protiněmecké naši letci. Ti a naši vojáci všech zbraní (uprchli včas za hranice, kudy se dalo) bojovali zbraněmi, president Dr. Eduard Beneš, se svými druhy (P. Jan Šrámek, Fr. Drtina, J. Stránký, Fajerabend², Gotvald, Zd. Nejedlý a j.) diplomaticky. Dílo se dařilo. Anglie poznala svou chybu, zrušila mnichovská ujednání a prohlásila samostatnost republiky Českoslov. Amerika a Rusko její okupace a rozdělení nikdy neuznaly. Zřízeno československé vojsko, které bojovalo dobře a všude, kde bylo statečných lidí zapotřebí. Německo přepadlo Rusko. Chtělo je vyříditi (asi jako Polsko) do 9 týdnů.

V knize osudů bylo určeno jinak. Naše občany balamutil svým strategickým proroctvím bývalý vysoký důstojník čsl. armády a legionář Eman. Moravec, který to za věrné služby Hitlerovi dotáhl v „Protektorátu“ na ministra školství a osvěty! Také to podle toho s tou osvětou u nás vypadlo! Mládež byla hnána do německého výchovného spolku zv.

„Karatorium“. I u nás ve Svitávce byl odbor tohoto germanizačního společenství. Okupoval Sokolovnu. Pořádány přednášky

(str. 120)

o slávě a velkoleposti německé říše, její armády a podob. Někteří z místních občanů se velmi zasloužilo o aranžování těchto nechutností, na něž občané násilím donucování.

25. a 26. června zahrály děti pěknou hru „Svatoň a Milena“. 28. června usneseno na obci zříditi říční dlážděný brod. Schválena též koncese hostinská Václavu Hönigovi na „Palírni“. Politická strana komunistická zakázána a její příslušníci zle pronásledováni. Mnozí z nich zahynuli umučením a útrapami v koncentračních táborech. I ze Svitávky.

Týž osud postihl i příslušníky (ovšem nejlepší a nejvýznamnější) jiných polit. stran, kterých se

¹ správně Churchilla

² Ladislav Karel Feierabend

velkomožný německý „Reich“ obával.

Ve škole to vypadalo bledně. Učitelstvo zařazeno do prací pro „Reich“, třídy spojovány, zbylí učitelé nevěděli vlastně čemu mají učit, a stále visel nad nimi Damokleův meč německého inspektora. Vědomosti dětí byly přebohé! To se těžko nahradí. Děti chodily vypomahat na různé práce, sbíraly chrousty,

(str. 121)

mandelinku bramborovou, která se zatím značně rozmnožila. Tedy česká škola našim „protektorům“ rozhodně na srdci neležela.

Protože zatím zbudované letectvo americké a anglické přes ubezpečování německého leteckého maršála Göringa (pravil, že již se postará, aby nás žádné cizí letadlo neohrozilo) docela opovážlivě a nešetrně oplácelo německé výlety do Anglie, nařízeno velmi přísné zatemňování oken, dveří a p. To bylo pokut!

V červenci bylo chladné a přeháňkové počasí. Ku konci se počasí ustálilo a žně začaly.

Srpen byl ve znamení žní. Obilí bylo dosti obstojné až na žita. Němci však již na tu naši úrodu netrpělivě čekali!

Začátkem září přijato do obecné školy celkem 86 chl. a 92 děvč. ; do měšťanské školy 236 žáků a žaček.

Září bylo pěkné až do 25. dne, pak se ochladilo.

18. září provedena nová volba předsedy míst. škol. rady pro obvod. měšťanskou školu zdejší; (Eduard Jaroš) ; místopředsedou zvolen rol. Josef Cetkovský, oba ze Svitávky. Veřejné upravovací práce v obci z části skončeny z části zastaveny.

(str. 122)

Začato s pokusným vysíláním míst. obecního rozhlasu. Zatím pro nejbližší okolí radnice.

Poněvadž agenda obecního úřadu značně novými poměry vzrostla, vypomáhali v obecní kanceláři místní učitelé a pensisté.

Dne 8. října zatčen říšskou německou (ge-sta-po = geheime stats polizei) zatimní správce zdejší školy obecné, učitel František Řepka, jako sokolský činovník (župní náčelník). Mnoho sokolských předáků bylo ten čas zatčeno, uvězněno a umučeno. Také učitel Řepka se již do Svitávky nevrátil.

Sokol zdejší ztratil tím neúnavného činovníka (zřízení „Sokolovny“ stalo se hlavně jeho přičiněním), obec dobrého veřejného pracovníka. (Úprava obce).

Ku konci září skoro denně pršelo. Kdo vybral do 25. září zemáky, dostal je ještě suché domů. Úroda okopanin byla obstojná. První dny v říjnu byly dosti teplé. Silo se pilně. Po 10. říjnu se ochladilo a dostavily se deště.

Pro školu zakoupen byl promítací přístroj pro úzký film (Za rok na něm promítnuto 25 poučných filmů). Do všech tříd zaveden rozhlas za pomoci odb. učitele

(str. 123)

Lub. Seuze. Toto zařízení je pro nynější školu opravdu nezbytné.

29. října napadl sníh; cukrovka se octla pod sněhem a s velkými nesnázemi sklízena.

Nastaly odvodny mládeže na práci armádní do Německá. Chlapců i děvčat. (Práce Eman. Moravce!) Kličkoval každý, jak mohl, aby do toho pekla nemusil.

Začátkem listopadu začaly mrazíky. 14. a 28. listopadu bylo -8°C. Chladno potrvalo až do konce.

V prosinci se trochu oteplilo. Pracovalo se ještě hodně v poli.

1. a 2. prosince zahrály děti v „Sokolovně“ divad. hru „Kurážná Káča“. 12. prosince promítán v míst.. „kině“ kulturní film „Velký led“. 25. prosince byla rodičovská besídka s vánoční nadílku. Pro nedostatek uhlí začaly vánoční prázdniny 21. prosince. (Trvaly do 6. března 1942.) K vánoční nadílce přispěli: Továrna 130 m látek, Alois Říha, strojní pekařství v Praze 250K. Stravováno 84 dětí od 17 listop. do 1. dubna). Správu ob. školy vedl učitel Josef Beran. Na vánoční svátky sněžilo. Na Štědrý den byla velká vichřice. Dne 25. prosince při -6°C padal sníh.

(str. 124)

V prosinci zavedeno společné mletí na lístky.

28. prosince byl mráz -15°C, 29. prosince -16°C, 30 a 31. prosince již jen -5°C.

Rok 1942

Dne 2. ledna sněžilo celý den. 3. ledna přšelo. Od 7. ledna mrzlo až do 25. ledna, kdy byla velká sněhová vánice. Silnice místy 1m vysoko zaváty.

Mrazy: 16. ledna -24°C, 17. ledna -10°C, 18. ledna -22°C, 19. a 20. ledna -16°C, 24. ledna -27°C, 28. a 29. ledna -25°C, 30. a 31. ledna -11°C. Mnoho ovocného stromoví bylo zas poškozeno.

7. února na obci usneseno na nařízení okres. úřadu v Boskovicích zříditi místní oznamovací rozhlas definitivně.

Okupační orgány německé přidělovaly cikány různým obcím. Svitávce přidělena rodina Danielů. Obec podala proti tomuto nadělení protest.

Rozpočet obecní na rok 1942 vyřízen.

Potřeba	370.635K
Úhrada	102.042K

Schodek 168.593K uhradí se 125% přírážkou k dani činž.

(str. 125)

a 200% k ostatním daním. Mimořádná potřeba 80.000K uhražena bude 100% přírážkou zvláštní.

Dne 12. prosince zemřel dle úředního udání v Osvětimi v Polsku, prý na chřipku, odvečený tam učitel Fr. Řepka. Příčina smrti našich nejlepších lidí nebývala chřipka nebo zápal plic. To bylo mučení a konečně plynové komory, ve kterých nešťastné oběti po tisících umíraly otravným plynem. Doklad kulturnosti německých „nadlidí“.

V únoru stále sněžilo při citelných mrazech (až -18°C). Také v březnu dosti citelné mrazy se sněhovými přeháňkami. Ozimy značně utrpěly.

V dubnu začalo se setím při citelných mrazících. V květnu se oteplilo a proto se na polích pilně pracovalo. 13. května strhl se velký liják s kroupami. V sousední Skalici potok Úmoří zatopil železničářský konsum a školní zahrádky. Způsobená škoda obnáší 16.000K.

Rusové před přesilou německé výzbroje ustupovali. Ale ustupovali v pořádku. R. 1812 za Kutuzova také ustupovali. Jedna sousedka řekla, že to nevadí a podotkla, že čím závinové těsto se šířeji roztahuje,

(str. 126)

tím je tenší až se konečně trhá. Toto prosté a trefné přirovnání sedělo dobře. Rusové ustupovali až k Moskvě. V „Reichu“ z toho ohromný jásot a „führer“ Hitler prohlásil ve sněmovně Rusko za poražené. Brzy na to německý válečný stroj začal povážlivě vzrát a zprávy o vítězstvích začali řidnout. Do severní Afriky vtrhli Angličané i Američané, kteří také mezitím vstoupili do války proti Německu. V „Reichu“ nastávalo rozčarování a rozvážnější Němci kroutili povážlivě hlavami.

Začátek června byl jasný a teplý. 8. června začalo pršet a přšlo téměř 14 dní nepřetržitě. Pak se vyjasnilo. Tráva na lukách pěkná. Jeteliny a vojtěšky polehly. Vše se však za sucha sklídilo. 1. července strhla se velká bouřka s krupobitím. Padaly s deštěm a moc nepoškodily.

Žáci sbírali léčivé byliny. Byloť v „Reichu“ co léčiti! Žáci nasbírali 75kg suš. bylin. Byly dodány do brněnské ústředny.

20. červ. uspořádána výstavka žakovských ručních prací. Byla čteně navštívena a přijata s úplným

(str. 127)

porozuměním.

Ku konci července posečena žita.

Začátkem srpna byly žně v plném proudu.

5. a 6. srpna přšlo a přeprchalo do 14. srpna. Pak trvalo pěkné počasí až do konce měsíce.

15. srpna usneseno na obci nesouhlasiti s připojením Sasiny ke Svitávce z hospodářských důvodů.

Pastva dobytka se dovoluje, ale dobytek musí býti veden na provaze.

Žně skončily za pěkného počasí. Počátkem září zapsáno do obecné školy 82 chl. a 95 děvčat. Do měšťanské školy 202 žáci a žačky. Všecky děti byly národnosti české. Žáci obou škol i dětské zahrádky pojištěny proti úrazu i s učitelstvem.

V září byla velká vedra až +40°C! Otavy velmi sklizeny. Začato s vybíráním zemčat, které v poslední době trpěly suchem. Byly ponravami hodně poškozeny. 5. září trochu napršelo. Pak opět sucho. Ozimy špatně vzešly.

I říjen byl suchý až do 15. dne, kdy přišel první mráz -4°C. Dne 18. října velký liják. 20. a 21. října mrazíky -3°C. Chladno bylo až do konce.

(str. 128)

Dne 28. října usneseno na obci nepřistoupiti na sloučení Zboňku, Klevetova a Sasiny se Svitávkou. (Příčina neuvedena).

V listopadu sklízela se řepa. Utrpěla suchem. Dobývala se za mokra. Některý den byl též mráz. Záblo při řepě. Ozimy došety. Chladno do konce měsíce.

Začátek prosince mírný. 4. prosince již mráz -8°C. 5. prosince -11°C. Pak se oteplilo a přeprchalo až do Vánoc.

K Vánocím uspořádaly děti pěknou „Besídku vánoční“. Totéž před Velkonocemi. Stravovací akce tohoto roku odpadla pro nedostatek poživatin. Zato se velmi dobře živila německá mládež zv. „Hitlerjugend“. Po Vánocích mírně mrzlo.

Rok 1643

Začátkem ledna menší mrazy až -6°C.

9. ledna velká sněhová metelice. 10. ledna mráz -18°C.

16. ledna usneseno na obci nepřistoupiti na připojení Chrudichrom ku Svitávce vzhledem na špatné komunikace. Obecní býk se pronajímá za 10.000K ročně.

(str. 129)

Štěstí, zvláště válečné štěstí je vrtkavé. O tom se důkladně přesvědčili Němci. V Rusku se karta obrátila. Od Moskvy Němci odrazeni s krvavými hlavami a velkými ztrátami na mužstvu i válečné výbroji. Počátkem r. 1943 došlo ku katastrofě u města Stalingradu na Volze. Kromě mnoha tisíc padlých a raněných zajali Rusové přes 300.000 Němců i s polním maršálem Paulusem, kterého „prozíravý“ a „intuicí“ naplněný führer Hitler před tím vyznamenal. Tím započal ústup Němců z Ruska dle vzoru Napoleonova, jenže osudnější. I v Africe opustili Němci zásadu „kam německá noha vkročí, nikdy neustoupí“ a vraceli se od pyramid egyptských přes Tobruk, Benghazi do Tunisu. Jejich špatný partner italský šel dobrým příkladem vpřed. Z Afriky ustoupili Němci s Italy do Itálie. Slunná Itálie se dočkala ovoce, které zasil „vůdce“ Mussolini. Maně napadají nám slova tohoto harlekýna o tom, že národ, který neumí se brániti, nemá právo na existenci. Nuže, Italové, braňte se, abyste si existenci zasloužili!

Když Italové nevěděli kudy kam, nabídli bezpodmínečnou kapitulaci a „vůdce“ Mussoliniho zavřeli.

(str. 130)

Příliš pozdě! Netřeba podotýkati, jak to v našich lidech radostí hrálo. Ale dodělávající saň ještě řádila! Zatýkáni, mučení a popravy u nás nepřestaly.

„Protektoři“ však krotli. Anglické, Americké a nyní i ruské „včeličky“ zalétaly častěji a častěji a píchaly do německých měst až hrůza. Německo měnilo se ve zříceniny. I u nás byla po navštívena střediska zbrojního průmyslu, které se z Německa stěhovalo k nám.

V únoru mrzlo mírněji. 8. února -5°C, 9. února -10°C. Jinak kolem nuly. Sníh nebyl již žádný.

V březnu bylo mírně, ale velké větry; v noci mrazíky až -7°C. Do 27. března bylo celkem zaseto. Ku konci zavládlo značné sucho. 29. března velký déšť po celý den při +10°C.

Duben byl suchý a chladný. Z počátku teplota kolem nuly. Pak se oteplilo a teploměr ve dne

vystoupil až na +30°C. Stromy rychle rozkvetly. Ozimy byly celkem v dobrém stavu, jařiny dobře zasety. Olejnatá řepka, k pěstování doporučovaná, byla pro nepříznivé počasí

(str. 131)

špatná, pak dostala mušky.

Květen byl suchý a chladný. Noční mrazíky. Očekávaná velká úroda ovoce byla mrazy pokažena. Suchem schlo vše, trávy i obilí.

22. května byly dle nařízení okupačních úřadů odebrány z radiových přijímačů krátké vlny, aby zamezen byl poslech ciziny, zvláště Londýnu.

Ono to totiž na frontách již moc špatně klapalo. Lidé však poslouchali dále i když to bylo trestáno kázní i smrtí. Pořádili si snadno připojovací cívečky zvané „Čerčilky“ (dle angl. státníka Churchilla) a zachytli, co chtěli. Ovšem udavačství kvetlo. Žel, že mnoho udavačů bylo z českých lidí!

25. května přišel kýžený déšť při teplotě +11°C. Jinak do konce měsíce chladno. Po 2 dny i mrazíky, které spálily brambory, okurky, kukuřici, rajčata. Téměř celý červen byl chladný a deštivý. Sena se špatně sušila; hodně pohnila. Obilí a okopaniny byly dost pěkné.

11. července byla v Panském domě společná „Besídka“ dětí a rodičů s pestrým a obsáhlým pořadem. V proslovu promluvil ředitel měšť. školy,

(str. 132)

Jaroslav Staníček, o spolupráci školy s rodinou. Pestrý, obsáhlý pořad.

Červenec byl do 15. dne chladný a deštivý. Po 15. červenci se oteplilo tak, že některý den bylo až 40°C. Práce v poli byly dlouhými dešti opožděny. Zvláště okopávky. Na velkostatek v Sebranicích musily na práci od nás i ženy do 40 let. Od 20.-24. července se ještě okopávalo. Žně začaly kosením zimního ječmene a žita. Teplé počasí potrvало do konce měsíce.

Srpen byl pěkný, teplý. Na slunci až 50°C, v chládku 36°C. Na sklizeň bylo počasí velmi příznivé. Po celé žně nepršelo až na ojedinělé přeháňky a bouřky. Obilí na zrno i slámu bylo ucházející. Některé přenice špatně zrály. Bude asi málo brambor následkem předchozího sucha.

Počátkem září zapsáno do obecné školy 89 chl. a 100 děvčat, do měšťanské školy 82 chl. a 78 děvč. Všichni národnosti české. Škola obecná organisována jako pětitřídní. Tohoto roku zavedeno nedílné, polodenní vyučování.

(str. 133)

V září byla sklízena otava, hodně špatná. Brambor málo a malé. Na žádanou dodávku (kontingent) zdaleka nestačily. Začato se setím ozimů. V říjnu trochu napršelo. Zrána byly citelné mrazíky. 8. října mráz -7°C . Také se vybíraly brambory a začato s řepou. Pak bylo deštivo a chladno až do konce měsíce.

23. listopadu. K přípisu okres. úřadu v Boskovicích se obecní zastupitelstvo usnáší přijmouti do svazku obce Svitávky Chrudichromy, Sasinu, Klevetov a Zboněk. Patrný to diktát! K realizování tohoto usnesení nedošlo. Práce na autostrádě (dálnici) ponenáhlu ustaly. Němci ztratili naději, že by ji mohli potřebovat. Jeden z inženýrů podotkl, že ji začaly a my abychom si ji dostavěli.

Rozpočty obecní a školní na r. 1943 projednány a schváleny. Listopad byl chladný. 5. listop. napadl sníh, ale hned roztál. 8. listop. mráz -7°C .

16. a 17. listop. opět sněžilo. Polní práce neskončeny.

Prosinec na počátku dosti příjemný. Polní práce tento měsíc skončeny. Největší mráz v prosinci -6°C . 23. prosince napadlo již mnoho sněhu.

(str. 134)

Zima až do konce měsíce byla jinak mírná. Děti se stravováním i ošacením a nadílkou opět přišly zkrátka.

Dne 24. prosince pronesl v anglickém rozhlasu pan president Čsl. republiky velmi nadějnou přesvědčující řeč. Byl to pro nás nejpěknější vánoční, štědrovečerní dárek.

Rok 1944

Tento rok začíná ve znamení velkých světových událostí.

Statečné armády ruské se svými výbornými vůdci generalis. Stalinem, maršály Koněvem, Žukovem, Vorošilovem, Vatutínem aj. obdrževše pomocnou výzbroj od spojenců západních, valily se přes Don, Donec, Dněpr, Dněstr, dobyly Rumunsko a stanuly na hranicích Podkarpatské Rusi a Slovenska. V těchto armádách byly celé sbory dobrovolníků Čechů i Slováků, které si pod velením generála Ludvíka Svobody vedly velmi chrabře. Dokladem toho jsou ví tězné boje u Bílé Cerkve, Sokolova a zvláště v Dukelském průsmyku.

(str. 135)

Ani doma se nelenilo. Mnozí vlastenci muži i ženy zle na okupanty dotírali jako takzvaní partisaní za vedení a podpory parašutistů – vojáků z východu i západu. Mnohý z nich na oltář vlasti položil v útočných bojích, obraně, strádáním, někde i zradou svých krajanů svůj život. Bydleli v podzemních doupatech v hustých lesích, u nás na Kunštátsku a Novoměstsku, a žili z toho, co jim dobří a nebojácní lidé často z posledního dali. I někteří Svitavští se tohoto tak zvan. podzemního hnutí účastnili; ovšem opatrně. Pichlavé oči „Ortsgruppenführera“ Scheichla byly velmi bdělé. V takových věcech byl neúprosný; jinak si dotyčný na udavačství moc nepotrpěl. Sám prohlásil, že má doma těch různých místních udání hezkou hromádku. „V ohni zlato se zkouší.“ Tedy toho zlata u nás nadbytek nebylo. Mnozí občané zdejší neměli pro potřebného sousta na prodej, ale „pan Scheichel“ byl přímo zahrnut patolízalskými dary. Byly pořádány schůze i kontrolované, ku cvičení v lásce a oddanosti k „velké německé vlasti“ a oddaně se zvedaly ruce ku poctě němec. bohem Votanem³

(str. 135)

nadaného „Vůdce Hitlera“. Většina však obyvatelstva ve Svitávce s tichým uspokojením očekávala věci, které již jako lavina se hrnuly. Po obsazení jižní a střední Itálie spojenci západními přilétaly celé sbory bombardovacích a stihacích letounů anglických a amerických, později i ruských, na jižní Německo, Alpské země a jmenovitě na Vídeň. Při bombardování Vídně drncela naše okna a detonace byly jasně zanášeny až k nám. Stará kurtizána na Dunaji sklízela ovoce své licoměrnosti a nevděku k Slovanům.

³ Votan, taky Wotan – bůh severského panteonu uctíváný patrně po celém území obývaném Germány.

Pro nedostatek práce a hlavně surovin byla zastavena i naše svitávecká velká továrna na sukna. Němci z části továr. objektů zřídili obrovské skladiště oděvní, část přeměnili na zbrojařský podnik hamburské fy Klöckner. Též firma postavila v Kuřimi u Tišnova celé zbrojní město. Mladí naši lidé všech stavů k nucené práci odvedení vraceli se z vybombardovaných zbrojovek v Německu zpět a byli komandováni na práci do těchto nově založených podniků. Pisatel těchto řádků sám, sešel se tu se svými bývalými žáky a žačkami ze Znojemska. Němci jsou tísněni se všech stran i nově

(str. 137)

nastalou frontou západní (invasní) skládali svoje zoufalé naděje ve své techniky, kteří prý již vynalezli tak úžasné smrtící zbraně, že jim bude možno pohromu na Německo se valící odvrátiti a konečně i zvítěziti. Něco na tom bylo, ale nestačilo to. Západ i východ dospěl v technice již dále a naděje Němců klesly na 0.

V lednu mírná zima. 4./1. déšť, 5./1. mráz -6°C, 6./1. mráz -11°C, 7./1. se oteplilo. Do konce měsíce mírná zima, někdy teplota až +10°C.

15./1. nařízena mobilisace kovů pro válečný průmysl. Byly nálepky: „Suche jeder überall für den führer Altmittel.“⁴ Také přísné hejtmanem boskovickým, Dr. Rudolfem, nařízeno odvezení pokáceného stavebního dříví z okolních lesů, jež Němci zle pustošili. Jenže naši sedláčci byli zas vychytralí ptáčci a nemohli se jaksi k tomu odvážení dostat.

Tento měsíc již dosahlo spojenecké letectvo takové moci, že stalo se rozhodující zbraní. „Luftwaffe“ nestačila ani počtem ani výzbrojí. Sta, později tisíce letadel obracela pyšná a kvetoucí města německá v sutiny a s nimi válečný průmysl, který se jak již výše napsáno, uchyloval do obsazených zemí. Osud, který Hitler chystal

(str. 138)

městům anglickým („Wir werden die Städte ausradieren“⁵) postihl města německá. Jak je ta štěstěna vrtkavá!

Po invasi vojsk amerických a anglických do Evropy velel na západě americký maršál Eisenhower, na východě generalisimus Josef Vizarionovič Stalin. Hráli si dobře do rukou. Ujařmeným národům se sice ještě hmotně přitížilo, ale duševně ulehčilo. Naději vystřídala

⁴ Všichni hledají staré železo pro vúdce.

⁵ Vyhladíme města.

jistota. Německé koncentráky se ovšem plnily dále a smrt vyžádala si v nich miliony ubohých obětí.

22./1. Usneseno, aby na jakost mléka dohlížela mléčná komise. Patrně mléko okoušelo v nebývalé míře první svátosti. Také usneseno vybíratí skočné kanců (100K), býků (80K). Opět předepsána dodávka hovězího dobytka a vepřů a rozvržena na hospodáře. Dle nářků lze souditi, že nebylo vždy dbáno spravedlnosti.

23./1. Opět proveden sběr odpadků, pro němec. průmysl.

23. a 24./1. uspořádána propagační výstava žakovských prací obou škol o sběru a užití odpadových hmot.

29./1. nařizuje okresní úřad v Boskovicích prohlédnouti půdy, aby se našlo ještě 18q nedodaného sena. Prohlédnou se i byty, aby byly v nynější nouzi lépe rozděleny.

V únoru střídavé počasí. Mráz, déšť, teplo +10 °C.

(str. 139)

1./2. a na „Hromnice“ pěkné jasné počasí při +10 °C.

3/2. déšť, 6. a 7. mráz -5 °C s popraškem sněhu.

10/2. velká sněhová vánice s blýskáním.

20/2. mráz -11°C, 21./2 mráz -15°C, 24./2. mráz -17°C, 25/2 mráz -15°C.

26/2. nařízeno okresním úřadem obstarati krompáče a háky pro případ požáru a na kopání krytů. Na půdách nařízeno přichystati písek a vodu pro případné hašení. Ve městech je o kryty velká péče. V Brně vykopán, kromě jiných, velký kryt ve skále pod „Hradem“. Nálety se totiž tuze množily a blížily.

Do konce února jasné počasí.

Ve zdejším kinematografickém divadle předváděny propagační filmy (obrazy) německé, ale na nás to již neplatilo.

Do válečného chomoutu zapřažen již kde kdo. I ženy se musily dostaviti k odvodům na práci. Rozumí se, že ani tu neměřilo se všem stejně. Kdo nepracoval v závodech, musil pracovat na poli nebo v lese.

Začátkem března menší mrazíky.

6/3. vánice po celý den. 7./3. sníh s deštěm při +5 °C. Až do 13./3. pršelo a sněžilo. V noci

mrazíky až do 16./3.

19/3. se oteplilo, 21/3. napadlo opět hodně sněhu, který brzy

(str. 140)

roztál.

26/3. nařízeno hubení německých myší (potkanů).

Nová hasičská zbrojnice byla kolaudována.

Na opravu cest objednají se škváry.

Dle zprav ze zahraničí jen v Rusku a na východní frontě ztratili Němci 7,800.000 důstojníků a vojáků, 70.000 tanků, 60.000 letadel, 90.000 různých děl.

Do konce měsíce trvaly sněhové plískanice.

Začátkem dubna (1./4.) vypracován zalesňovací a těžební plán. Budou objednány stromkové sazenice.

Okresní úřad nařizuje zřízení zemědělských útulků ne snad pro dobro dětí nebo úlevu jejich matek, nýbrž k lepšímu využití pracovní síly matek.

Začato s polními pracemi 5. dubna. Den před tím byla velká sněhová vánice. Teploměr ukazoval 0°C.

5./4. se oteplilo. Několik dní pěkných.

11./4. déšť.

16/4. Zakazuje se pálení trávníků a mezí.

19./4. Celý den pršelo.

22/4. Okresní úřad poukazuje na zvýšenou leteckou činnost nepřátelskou a nařizuje a kontroluje přísně zatemňování příbytků.

(str. 141)

Od 20/4. do konce měsíce dešťové přeháňky při průměrné teplotě +3°C. Polní práce (setí a sázení) v dubnu skončeny nebyly.

Armády ruské, v nichž i naši dobrovolníci bojovali, za vedení maršálů Koněva a Malinovského vyčistivše rázně Bílou Rus a Ukrajinu, překročily za velmi tuhých bojů Karpaty. To způsobilo obrat na Slovensku. Slováci poznali, že by svůj „Slovenský štát“ podle daných poměrů neudrželi, a nad to, že by po své porážce po boku Německa musili zle hospodářsky i politicky svou zradu na Čechách zaplatiti. Vlastenečtější Slováci povstali proti Němcům přátelské vládě

presidenta dr. Tisy. Počátek povstání byl dosti úspěšný. Po sesílení německých posádek musili se povstalci uchýlit do hor a lesů, kde velmi ztrádali.

29./4. Nařízena klasifikace koní. Těch „protektoři“ již potřebovali nejen k tahu ale také do konzerv.

Zástupcové obce nehodlají odebírat časopis od „Kuratoria pro výchovu mládeže“ řízený Němci.

30/4. Zemský president (Oberlandrath) na Moravě vydává nařízení ohledně chování v silniční dopravě.

Místní školní rady zrušeny a jejich práci převzali

(str. 142)

starostové obcí. Zdejší starosta se té „cti“ vzdal ve prospěch mlynáře, Eduarda Jaroše, příznivce školy.

Opatovická sběrna drůbeže podává obci výnos, který se bere na vědomí. Týká se dodávek vajec a drůbeže.

Vyvěšena vyhláška o pronajímání bytů. Práva majitelů se značně omezují.

Usneseno zalesnití stráž nad „Pazdernou“.

Začátkem května (1./5.) se trochu oteplilo.

10/5. mrazík -2°C. Od 11./5. suché chladné počasí.

13/5. usneseno objednat obvažový materiál a nosítka. Také usneseno vyspravit cestu „na Lubinách“ škváry.

20/5. usnesena cena 2k za 1kg sebraných chroustů.

22/5. celý den prší.

Jelikož okupanti zabrali na Vyškovsku několik osad a jednotlivé rolníky a usedlíky doslova vyhnali, rozptýlili se tito po okolí jednotlivě. Též do Svitávky přišlo několik rodin a umístili se, kde to bylo trochu možno. Bezzemci našli práci u rolníků a v továrně. Rolníci našli podporu u rolníků a najímali si hospodářství.

29./5. na hubení potkanů vydáno zde 900K.

Od 29./5. do konce měsíce byla velká vedra a na slunci bylo až +36°C. Polní práce skončeny; jařiny jsou v dobrém stavu.

(str. 143)

Dne 1. a 2. června byla velká bouřka s lijákem.

Od 3.-5/6. byly pěkné dny. 6./6. déšť při teplotě +15°C. S přestávkami pršelo i další dny.

Dne 6. června došlo k ohromnému a dosti dlouho chystanému útoku Angličanů a Američanů na francouzský břeh v Normandii. Použito všech možných nejmodernějších válečných vynálezů v míře úžasné. Letectvo, loďstvo, námořní dělostřelectvo, pěchota, polní dělostřelectvo, parašutisté a t.d. způsobili úplný zmatek v německé obraně opevnění tak zv. Atlantického valu a Siegfriedovy linie. Pevnost Evropa, jejíž nedobytnost Němci hlásali, padla. Ohromné kleště spojenecké začali se svírat. Na Slovensku hájili Němci zuřivě každou píd' země. Sloveňští povstalci stáhli se k defenzivě.

27./6. déšť. Od 28/6. do konce měsíce pěkně. Seno se za sucha sklídilo, ale úroda byla nevalná. Maky a řepy byly příliš zapleveleny a na velkostatky byli lidé přímo honěni, aby hrozící katastrofě zabránili.

28/6. bylo ve škole promítnuto 8 úzkých velmi pěkných poučných filmů ze zeměpisu a přírodovědy.

Občané sebraničtí žádají zastavení polních pýchů.

Bída stoupala – kradlo se. Nejen ve Svitávce; jinde také.

(str. 144)

Na nařízení okres. úřadu objednej se 4 ruční stříkačky, sekyry, krompáče, kbelíky, sudy na vodu a protiplynové masky. Dále opět nařízeno přísné zatemňování. Oni totiž nepřátelští (spojenečtí) letci u nás a v „Reichu“ byli jako doma.

30/6. usneseno spraviti vodní čerpadlo u Hofmanových.

V červenci bylo na počátku velmi pěkné počasí. 7. a 8./7. velká vedra (na slunci až 40°C). Sklizeň jetele byla velmi dobrá, mnohem lepší než sena. Obilí a okopaniny, pokud byly upraveny, byly v dobrém stavu.

8/7. Sebranice žádají Svitávku o opravu lesních cest ve svitavském katastru. Budou prý se vozit klády pro Němce. Ale nevozily se.

10/7. déšť při +18°C. Později sucho, v noci chladno až do 17./7., kdy přišel tichý déšť při +16°C. Houby nerostly.

15./7. Boskovice zvou k návštěvě lidové školy.

Obec koupila býka plemeníka 420kg těžkého za 12.000K.

22/7. velký déšť, pak teplo až do konce. Včelstva valně neprospívají pro nejisté počasí a nedostatek pastvy.

23/7. hledali žáci na brambořištích mandelinku bramborovou. Vrabec vyhlášen Němci za nepřítele č.2.

(str. 145)

29./7. ohlášena dražba obecního ovoce. Skalice žádá Svitávku, aby Svitavští nepůsobili polních pýchů na skalických polích.

Srpen na počátku byl jasný a pěkný.

12./8. Za obecní ovoce nabízí se tyto ceny: 8.600 K, 5100 K, 2630 K, 2.534 K.

15./8. velká vedra (na slunci až 45°C). Žně začaly na plno.⁶

Žatva rychle prováděna a obilí pěkně za sucha sklízeno. Obilí bylo dost a pěkné. Otav bude málo pro sucho. Ve studních málo vody, v některých žádná.

19./8. Jeví se velký zájem o kozy. Hovězí dobytek je soustavně vytloukán a do Německa odvážen. Mléka málo, másla a tvarohu ještě méně. Také se něco zašmelinaří (tajný, černých trh) a tak zbývají již jen ty kozy.

29/8. Velká vichřice. Mnoho stromů polámáno a ovoce sráženo.

Žáci měšťanské školy sebrali 112 kg léčivých bylin a dostali za to 337K. Na zalesňovacích pracích se účastnili žáci 1836 hodinami.

Do škol. roku 1944/45 zapsáno: 62 chl. a 62 děvč. (obecná škola)

94 chl. a 106 děvč. (měšť. škola).

Všichni české národnosti.

1./9. Nastoupil službu na zdejší obecné škole nově ustanovený říd. učitel Bohumil Tomášek z Kotvrdovic, rodem z Jedovnic.

Do školy měšťanské byli přijati žáci, kteří za němec. protektorátu nesměli býti přijati.

(str. 146)

Vyučování na jednu zápřež (od 8.-13.hod.) ponecháno.

1./9. Menší déšť s vichrem.

2/9. Poukázány peníze hasičům na přílby. Vyřizují se nucené dodávky dobytka, drůbeže a j.

Uhlí a dříví je vydáváno rovněž na poukazy. Dříví se dostane velmi málo koupiti. Lidé chodí na

⁶ Zde uvedena poznámka „Dne 14.5.1950 viděl Jos. Dudek, okr. kn. insp.“

borky a kůry. Uhlí 7-10 q ročně pro rodinu.

9./9. Protektoři usilují dostati pokácené dříví co nejdříve na dráhu a odvézti do „Reichu“. Sedlákům se hrozí pokutami pro liknavý odvoz. Dělníci ve zbrojovkách i železničáři nebyli lepší. Lidé nemohou potlačit již dlouho cítěný odpor proti vykořisťování tělesnému i duševnímu. Vlny ruské revoluce z r. 1917 zanechaly i u nás stopy, kterých ani za 30 let nebylo lze vyhladiti. Nele trvale ujařmiti tak vzdělaný národ jako náš.

Rusové se blíží ku hranicím německého „Reichu“. Vyhlídek na vítězství není. Nepomáhá ani písmeno „V“ (Victoria), které na štítech budov, oknech, zdech plotech stromech, lokomotivách a kde to šlo bylo upevněno. Protektorátní noviny přinášely zprávy z fronty tak složené, že při všech trampotách budily veselost. Reichsministr Dr. Gebels je mistrem v předělávání výprasků Němců v jich vítězství. My jsme se v tom již naučili chodit. O skutečné situaci poučují nás zprávy z Moskvy a Londýna, které všichni s utajeným dechem přes „Čerčilky“ posloucháme.

Od 2.-11./9. pěkné počasí. 11./9. chladno okolo 0°C.

16./9. jednáno o další regulaci potoku Semiče. Též jednáno

(str. 147)

o nákupu plemenných býků. Obyvatelé kus po kusu musí dobytka dodávati. Představitelé obcí nevedli si při tom vždy spravedlivě. Povinnost lékařských povozů rozděluje se na 3 zdejší majitele lehkých povozů.

Rolníci pod přísnými tresty jsou opět nuceni k odvážení dříví z lesů pro Němce. Moc koní jaksi ochromlo a cesty staly nesjízdnými.

Až do 29./9. velké sucho.

1. až 2. října celý den i v noci přšelo. 3./10. mráz -3°C, 4./10. pěkně. Silo se. Vybírají se okopaniny.

16. a 17./10. déšť. Trval s přestávkami až do 23./10. Dobývání řepy uvázlo. 27/10. mráz -4°C.

28/10. Tichá oslava Dne osvobození. Vyřizuje se kladně přípis okr. úř. v Boskovicích ohledně zřízení mateřské školky a dětského útulku ve Svitávce. Obec má k tomu potřebné místnosti. Knihovníku obecní knihovny se povoluje odměna 1200K ročně.

Místní továrna Moos Löw-Bier proměněna Němci ve velké skladiště vojenského šactva a prádla a část továrny zařídili na zbrojní podnik odbočku kuřímské zbrojovky fy Bech-Romer.

Vedení firmy žádá na obci byty pro zřízence toho podniku.

V listopadu se ještě silo, sklízela řepa a naorávalo se při hodně chladném počasí.

11./11. Na obecní tabuli je výzva, aby se šlo na odklizení sněhu. Rozdělen kontingent krmného obilí a bramborů k dodávce. Vyhlášen přípis o hubení kryš (potkanů).

(str. 148)

28/11. Vyhlášen přípis o dodání koní. Také má obec dodat 61 prasat. Na radnici zavedena stráž, aby někdo nepokradl potravinové lístky, jakž se již kdesi stalo.

29/11. Opět se hrozí tvrdými tresty těm, kteří nepojedou pro dřevo. Opět koně ochromli a onemocněli.

Dne 20/11. o 11½ hod. dopoledne bylo Brno po druhé bombardováno celou půlhodinu. Množství budov bylo poškozeno, některé zničeny úplně. Německá obecná a měšť. škola na St. Brně (známá „přelevárna“⁷) přímo smetena. Při tom zahynulo několik desítek dětí německých ukrytých ve sklepeních pod školou. Hřmění výbuchů bomb bylo ve Svitávce zřetelně slyšeti a budilo pocit hrůzy.

Práce na poli se velmi opozdily a bylo také k práci málo lidí. Proto lidé k práci polní komandováni. Rozumí se, že kdo byl chráněncem protektorů nebo jich zástupců, na polní robotu nemusil. Nechci jich jmenovati, ale jsou to ti, kteří budou brzy hráti na tu nejvlastenečtější strunu. Kam vítr, tam plášť a hlavně dle potřeby.

I v prosinci se při zimě a mokru ještě dobývala cukrovka. Občané svitávečtí se skalickými musili dobývati cukrovku na velkostatku sebranickém (vždy aspoň 1 osoba z rodiny na 1 den; plat 2.50K za hodinu). Rolníci a majitelé potahů musí vše dovážeti pro válečné účely a podniky.

Od 20/12. mrzne bez sněhu až -15 °C.

20/12. Při přeletu letadel z Itálie na Hor. Slezsko odlehčili si letci a 3 bomby spadly v Brně na náměstí Svobody.

(str. 149)

Protože se na odklizení sněhu nikdo dobrovolně nehlásí, jsou k té práci někteří lidé přikázáni.

23/12. Opětná vyhrůžka rolníkům stran dovozu dříví.

⁷ „přelevárna“ – přípravka, kde se měli čeští žáci naučit německy

Rok 1945

V lednu začala dosti tuhá zima. 1./1. = -4 °C, 3/1. = -10 °C. Od 5.-7./1. sněží. 8/1. mráz -9 °C.

6/1. vyhlašuje se sbírka pokrývek prý pro sociální pomoc.

10/1. Nařízena klasifikace koní. Ubozí koníci! Těch bylo pro ty Němce tuze škoda!

Vánoční prázdniny školní trvaly pro nedostatek od 21./12.1944 do 22/1.1945. Pak bylo vyučování zastaveno vůbec. Děti si chodily do školy pro domácí úlohy a učitelé vypomáhali v obecní kanceláři.

S obveselením berou na vědomí naši posluchači radia další válečné zprávy našich protektorů komponovaných minist. Gebelesem. Těch sofistických politických a vojenských „Berichtů“! Například: Německá armáda uvolnila prostor na západ od Dněpru, aby se rozvinula a odpoutala od nepřítele (to znamenalo důkladný výprask a zběsilý útěk německých vojsk z Ruska a Polsky). Velmi se nám líbilo, že „němec. armády na východě i západě vykonaly vítězný ústup, zkracovaly fronty“ a p. V této terminologii se naši lidi již dobře vyznali a dovedli si na prstech vypočítati skutečnost vojenských a politických avantur Gebelsovského Reichu.

(str. 150)

Situace protektorů byla zkrátka neutěšená a začínala býti zoufalá. Nos zdejšího „Vicebürgermeistra a Ortsgruppenführera“ Scheichla mohl býti dobrým barometrem. Tentokrát „šel dolů“. Naši svitávečtí Němci začali projevovati vzácně smířlivé mínění a již i česky!

„Heil Hitler“ svatý to pozdrav jejich nějak ustával a mizel. Ozývala se slova: „Vždyť jsme si nic neudělali.“ „Zas budeme dobrými přáteli.“ Ale nedlouho před tím jedna Němka, která tu mezi Čechy přes 40 roků žila a dobře se měla, prorokovala, že české matky budou musit ještě moc plakat. Ti s méně čistým svědomím říkali: „No, nějaká facka a bude zas dobře.“ Ale my jsme plánovali důkladněji. Naši politikové v Londýně a Moskvě rozhodli se německé kazimíry toužící do „Heimat-Reichu“ vystěhovati a tak jim učiniti po vůli. Abychom byli toho tisíciletého zla již jednou zbaveni. Židů, vlastně Žido-Němců zbavil nás Hitler sám většinou

krutým způsobem. Nepřilnuli k našemu národu nikdy, leda na oko z prospěchu; nemáme tedy čeho litovat.

V roce 1944 a 1945 vznikly u nás ojedinělé skupiny odvážných a obětavých mužů, kteří mstili křivdy Němci na nás páchané. Skrývali se i v okolí Svitávky po lesích a skalách těžce zápasíce s nepřítelem, zimou i hladem. Mnoho našich dobrých venkovanů se zdarem skrývalo a živilo tyto hrdiny nedbajíce velkého nebezpečí. Skupiny tyto, zvané partisaní, rušili Němcům spoje, transporty a škodili jim jak a kde mohli. Vysílačkami byli ve

(str. 151)

spojení s odbojem zahraničním. Také mnoho uprchlých zajatých Rusů a Jihoslovanů byli mezi nimi. Ale i Jidášů bylo dost a zradou zahynulo mnoho dobrých partisanů-vlastenců. Na Hradisku za Sebranicemi čtyři.

12./1. Obleva při +3°C. Pak mrzlo až do konce (21. a 22./1. = -14°C, 23./1. = -17°C, 24./1. = -16°C).

V únoru nastala obleva. Pak mírná zima s malými mrazy.

3./2. Žádá se ochrana přírodních památek a vůbec ochrana přírody.

Protektorátní úřady trestají pohořelé pro neopatrnost. Někde to bylo i oprávněné. Také se požáry na nejmenší míru omezily.

8./2. Obec schvaluje zaměstnancům výplatu novoročního ve výši 30% platu.

Školní budova předána vojenským účelům a byl v ní umístěn zásobovací oddíl maďarského (s Němci spojeného) vojska, které také po domech bylo rozděleno. Maďaři pochopili situaci a na rozdíl od Němců nechovali se tak zle.

Stálými nálety byla školní práce úplně znemožněna.

Ušetřené uhlí ve škole spálili maďarští vojáci. Způsobili na zařízení školním značné škody.

Válečná fronta se povážlivě blížila. Letecké poplachy a útoky i ve Svitávce a okolí se množily.

Slavná Rudá armáda pod velením maršála Malinovského blížila se od východu i od jihu.

11./2. Aby se postup Ruských a s nimi spojených rumunských armád zpomalil, začíná německá armáda dělati závory z klad napříč silnic. Kácí se celé lesy a krásné kmeny vozeny na stavbu těchto uzávěr. Do státní silnice navrtány

(str. 152)

dynamitové nálože a pilíře mostů podminovány.

Kronikář mluvil o tom s jedním německým důstojníkem, stavitelem těchto silničních barikád.

Na otázku, pomůže-li to co, pokrčil dotyčný rameny a doložil, že to tak dělá již od Dněpru a nestará se o nic více. Němci uměli komanda bezpodmínečně poslouchat.

Rusové obsadili Uhry a Rumunsko a blíží se k hranicím moravským. Před tím pomohli slovenským povstalcům. Slovensko po těžkých bojích v Karpatech (Užok), jichž se účastnily naše čsl. jednotky v ruském vojsku pod velením generála Svobody, osvobozeno. Vídeň obklíčena. Na západě se Angličané a Američané po dobytí „atlantic. valu“ vhrnuli do Francie. Odtud Němci prchají za Rýn. Pohroma blíží se k vyvrcholení. Letecké popluchy a útoky nepřetržité. Jak se ve vídeň. rozhlasu ozvala kukačka, byli za několik minut spojenečtí letci zde. Již jsme ani valně nespali. Ale nálada svitáveckých se denně lepšila.

21./2. = -7°C. Od 24/2. do konce pěkné jasné počasí. 27/2. = +7 °C.

Pracovní povinnost nařízena od 20-65 let. Provedeny pracovní odvody žen v Boskovicích. I ze Svitávky šly ženy k odvodu. Některé jely s p. „Ortsgruppenführerem“ Scheichlem. Ty k pracovní povinnosti odvedeny nebyly. Ale ovšem „bylo něco za něco“.

24/2. nařízena sbírka starého šatstva; prý pro dělníky. Jenže našinec má na sobě jen staré a hodně zalátané šaty a tak na ty „dělníky“ moc nezbylo. Liknavým rolníkům

(str. 153)

při odvážení dříví uložena pokuta 300K.

Zatím konali partisaři záškodnickou práci v týlu německé armády svědomitě. I ženy i děti jim pomáhaly. Nescházelo ani dobré vůle uvědomělých četníků. Patří to k odboji, který naši v Moskvě a Londýně potřebovali jako doklad své politiky.

Mnozí občané svitávečtí bojíce se náletů i fronty kopali si kryty pro zásoby v zahradách a sklepích a pro sebe v lese „Křížánku“ a u Hodišky.

Začátkem března mírné mrazíky. 2/3. byl velký vítr, 3/3. mrazík. Sněhové přeháňky až do 5/3.

Od 6/3.-9/3. sněží při -6 °C, 10/3. déšť, 11/3. velká sněhová vánice. Od 12/3. pěkně s mrazíky. 22/3. začaly jarní práce. Týž den bylo +16 °C. Do konce měsíce se trochu ochladilo.

Do 7./4. mírné počasí. Jařiny celkem zasety. 9/4. mírný mráz. 13/4. velký liják s kroupami.

21./4. sněží. Od 24/4.-26/4. teplo. Sázeny brambory a seta řepa. Do konce měsíce celkem chladno.

Fronta se blížila. Kleště spojenců se svíraly zvolna, ale jistě. Západní armády překročily Rýn (poslední naději Němců) a zabíraly vlastní Německo. Proti nim táhli od východu Rusové přes

zničenou Polsku. Překročili Vislu a Odru a blížili se Berlínu. Němci již neustupovali, utékali, kam se dalo. Nejvíce báli se Rusů. Věděli proč. Svitávečtí Němci (jinde také) ladili stále smířlivěji a přátelštěji. Prý se „nic nestalo“. Po úporných bojích v Mal. Karpatech obsadila armáda Malinovského jižní Moravu a blížila se Brnu.

Brněnští Němci hledali cesty „ins Heim“⁸! Kolem Brna vedeny

(str. 154)

těžké boje. 27/4. slyšeti ve dne i v noci těžkou střelbu a bombardování. Také ve Skalici nádraží a vlaky spojenci bombardovali. Dolíků od kulek v nádražních budovách plno. Kromě toho a rozbitých oken nebylo škod. K úrazu nikdo nepřišel. Na cestě z Bořitova do Rajce střepinou bomby zabit byl rolník Machal Mazal ze Skalice.

Dne 26/4. bylo Brno od Němců osvobozeno vojsky ruskými od jihovýchodu. Královo Pole a Řečkovice byly ustupujícími Němci zle porouchány.

Do konce měsíce bylo chladno.

1. května. Den ten byl ve znamení tuhých bojů v severním a západním okolí Brna. Ani jeden most nezůstal celý! 1/5. vyšla zpráva, že Němci vyjednávají o kapitulaci. Potvrdili se. Tím byl kraj severně Blanska ku Svitávce ušetřen bezprostředních hrůz válečných.

Po hrozném boji (jakého svět posud nezažil) dobyla udatná armáda ruská pod maršály Žukovem a Koněvem Berlína. Tím byl pád německé říše zpečetěn. „führer“ Adolf Hitler spáchal v Berlíně sebevraždu. Netoužil tedy o heroické smrti na poli.

Od 20/4.-1/5. bylo několik ojedinělých náletů přímo na Svitávku, kde bylo německé komando a stála vlaková souprava s vojenským materiálem. Bomby padly za hřbitovem na trať; v záměstí poškodily několik domů. Zraněn nebyl nikdo.

Dne 5./5. vypuklo v Praze povstání a svitávečtí občané slyšeli Prahu radiem volati o pomoc.

(str. 155)

Německá vojska v Itálii, Tyrolích a západ. Německu kapitulovala bezpodmínečně. Americká armáda generála Pattona pronikla do Čech až k Plzni. Na volání Prahy o pomoc nařídil maršál Stalin armádě maršála Koněva a generála Rybalka, aby od Berlína pospíšila osvoboditi Prahu těžce zkoušenou. Armáda marš. Tschörnera⁹ v Čechách a na Moravě odmítla kapitulovati a bylo nutno ji k tomu přinutiti. Armáda ta byla v prostoru Olomouc – Prostějov - Vyškov. 6/5.

⁸ ins Heim – domů, směrem domů

⁹ správně Ferdinand Schörner - polní maršál wehrmachtu

procházel Svitávkou od západu k východu přísun na pomoc frontě Olomouc – Prostějov – Vyškov. 7/5. Rusové u Prostějova německou frontu prorazili a Němci dali se na bezhlavý útěk k západu (chtěli k Američanům).

Po 7./5. německé jednotky všech druhů zbraní cestou necestou Svitávkou a kolem ní rychle utíkaly na západ. Nákladní i osobní automobily, tanky, muniční vozy, aby neucpávali cesty, zajížděly do luk a polí podél silnic, tam polity benzinem a zapáleny. Všude plno ohňů a rachotu vznícených dělových nábojů a min. Také v ležení nad Mladkovem zapálili Němci jeden objekt s kanceláři. Shořel celý. Když byly ucpány silnice a křižovatky, utíkalo se pěšky i koňmo po polích. Tedy debacle generale. Horší jak bitva sama.

8/5. Odstoupilo dosavadní obecní zastupitelstvo ve Svitávce, ustanovil se revoluční Národní výbor a začal pracovat. Členové jeho byli většinou příslušníci strany komunistické. Nový Národní výbor vydal svolání o práci a povinnostech.

9/5. ve 12. hod. nastal skutečný klid zbraní. Usouzené lidstvo si oddechlo.

(str. 156)

Téhož dne v časných ranních hodinách bylo slyšeti z Vaculky ohromný výbuch. Prchající německý těžký tank najel na minu, kterou před ním po silnici jedoucí muniční automobil ztratil. Tak se úplně převrátil a pohřbil pod sebou posádku (asi 3-4 vojáky a 1 ženu).

Výbuchem byla vyražena u protějších domků všechna okna a se 4 domků střechy smeteny. Někteří obyvatelé domků byli zraněni.

Dva dny 8. a 9. května trval úžasný útěk Němců před bezprostředně je pronásledující ruskou armádou.

Avšak místo netrpělivě očekávaných osvoboditelů, které Národní výbor s občanstvem hodlal uvítati, přihnaly v divoké panice poslední zbytky německého vojska napadené Rusy a partizány v nejbližším okolí obce. Projížděli Svitávkou. Někteří mladíci pokoušeli se je odzbrojiti, ale Němci na tyto pokusy odpověděli palbou z pušek na všechny strany i do oken. Děti se z ozdobeného náměstí ještě včas rozprchly a ostatní ukryly se ve školních sklepeních. Při přestřelce byl smrtelně raněn svitávecký občan, Josef Špidla, a postřelen V. Horák. Občanka, Aloisie Černá, utrpěla malé zranění střepinou květináče při výstřelu do jejího okna. K prchajícím Němcům připojil se i vůdce svitáveckých Němců „Herr Vicebürgermeister a Ortsgruppenführer“, Alfred Scheichel. Familii odstěhoval včas do Vídně a cenný majetek ukryl u známých. Byl po několika dnech ve velmi zbědovaném stavu chycen ve žďárských lesích a dán v Boskovicích na zasloužený odpočinek.

(str. 157)

Armády východní a západní sešly se na řece Labi a tím katastrofa „Reichu“ dovršena. K opravdovému slavnostnímu uvítání našich osvoboditelů došlo teprve druhého dne ve čtvrtek 10.5. dopoledne na náměstí. Za nepopsatelného jásotu a radostného vítání dětmi i občanstvem projížděli Svitávkou zasypávání květy i pohostinstvím první jednotky naší československé, pak rumunské a posléze Rudé armády. Milým Rumunům nebylo možno zapomenouti, že poskytli útulku a pohostinství našim lidem, kteří r. 1939 před bratry Slováky prchnouti musili do Rumunska. Byl to den, jaký zářil národu našemu při volbě Jiřího Poděbradského za krále a den 28. října 1918.

Po osvobození Svitávky a odchodu velitelství pancéřové divise sídlícího v tovární vile, objeven hrob, v němž před tím byli pohřbeni SSmany německými to zbesilci umučený tech. úředník ze Sebranic, Pěta, jenž svým statečným zásahem uchránil před zničením silniční most na Vaculce, a dva ubití a zohavení čsl. vojáci, jichž se prchající Němci někde zmocnili. Jejich tělesné pozůstatky byly uctivě pohřbeny za velké účasti obyvatelstva na místním hřbitově. Věčná čest budiž jejich památce!

16. května projížděl zdejší zástavkou president republiky Dr. Ed. Beneš z Bratislavy k Praze. Uvítání ve Skalici bylo skvělé a bylo filmováno. Účast 10.-15.000 lidí.

V květnu bylo pěkné počasí.

18/5. odjelo rumunské vojsko do své vlasti. Byli hodni, mírní a obyvatelstvo se s nimi loučilo velmi přátelsky.

(str. 158)

Vojáci ruští i rumunští hnali ukořistěný dobytek z Německa (i velblouda), v obci mnoho kusů zabili. Podíl silnic a cest byla ovšem řepa, jetelina a tráva úplně vyholena.

Dne 27/5. provedlo žactvo sbírku po městečku na památkový fond založený Čes. zem. péčí o mládež k počtě slavnému návratu pres. Dr. Ed. Beneše do vlasti. Sbírka vynesla 38.671K.

Němčina se vystěhovala ze školy i obec. úřadů i s obrazy německým měst a nacistických předáků. Školu Němci znečištěnou umyly zdejší Němky. S vyučováním začato 17. května.

Místnosti školní i obecní ozdobeny obrazy našeho presidenta republiky a představitele velkého Ruska geniálního Jos. Vis. Stalina, jako našeho nejbližšího přítele.

Do 25./5. proveden důkladný soupis majetku po zdejších Němcích.

Národní výbor složen z komunistů, lidovců, soc. demokratů, Národ. socialistů. Zvoleny jednotlivé odbory a komise. Pracovalo se někdy až překotně.

Továrna vracena svému původnímu účelu textilnímu. Zbrojařské stroje odvezeny, část skladiště občany rozebráno, ostatek ještě Němci odvezeno.

Dělnictvo si zvolilo závodní radu, dalo si samo továrnu do pořádku a do provozu brzy a dobře. Továrna prohlášena národním podnikem a spojena s některými podniky toho druhu v jeden celek (kombinát).

Červen začal velmi pěkně. Začato s kosením trávy a

(str. 159)

jetelin; byly velmi vyspělé. Sušilo se a sklízelo dobře.

Od 17.-32. června velká vedra až +35°C. 22/6. bouřka. Pak až do konce měsíce chladněji.

Činnost tělocvičné jednoty Sokol opět 6. července plným tempem započata manifestačním průvodem Svitávkou.

Vedením školního referátu u míst. Národ. výboru pověřen mlynář Eduard Jaroš.

V červenci pěkné počasí. Právě letní. 5./7. velká bouřka, pak pěkně zas.

11./7. na Národ. výboře usneseno vyšetřiti místní krádeže německého majetku. K tomu provedení nedošlo; nebylo nikoho, kdo by to vše mohl se zdarem provést. To by bývala práce! A co těch potrefených.

Žádost zdejších Němců o domov. právo v obci se zamítá. Jsou Němci rodem, nebo se k nim ze zisku přidali.

Žádají se milodary pro tyfem onemocnělého v Rajci. Poskytnuto 20 prostěradel, 35 kusů prádla, 73 košile.

Na obecní cihelnu bude vypsána soutěž.

20./7. zřízeny def. při Národ. výboře referáty a komise: bezpečnostní, zásobovací, zemědělská, finanční, školní, sociální, bytová a stavební.

Nevyhovuje se K. Hledíkové žádosti o udělení češství. Přidal se k Němcům a strašil tou německou muřínou (hák. křížem) na rukávě po celou okupaci. Podobně vyřízeny i jiné případy podobné. Někteří vzati na milost z protekce. Nemělo to býti. Na znovuzřízení Lidic

(str. 160)

odhlasováno poskytnouti 10.000K z obecních prostředků.

17./7. velký liják. Začaly žně. Udeřila velká vedra. I v noci bylo velmi teplo.

Z vítamínové akce minist. vnitra poděleno 40 slabých dětí. Pro 120 dětí bylo vařeno. Děti dostávaly čaj, marmeládu, tvaroh a sýr. Vaření a rozdělování konaly řádové sestry z mateřské školky za pomoci učitelstva.

V srpnu teplé počasí bez dešťů. Obilí dobře sklízeno. Úroda slušná. Jařiny byly trochu zapleveleny ovsicí. Později uhodilo sucho a nedalo se tudíž dobře podmítat.

Přípis o pořádání zábav ve žních se bere na vědomí Národním výborem. Přísně se zakazuje, aby členové Národního výboru podepisovali Němcům různá prohlášení. Usneseno pátrati po majetku pravoslavné církve.

Národní výbor usnesl se poskytnouti 10.000 místnímu okrašlovacímu spolku na vysazovací práce. Ten spolek a hasičský nenáročně a tiše konají dobrou národní práci i pro obec samu a zasluhují všemožné podpory hmotné i mravní.

Usneseno také zřízení pomníku umučeným ve zdejší obci na konci války. Dojde také k realizaci tohoto usnesení? Ještě usneseno zříditi isolační místnost, aby zabráněno bylo šíření nakažlivých nemocí. Úřad práce žádá soupis nezaměstnaných.

Žádá se též přísné opatření proti tyfu.

Usnesen dále sběr odpadků. Provede se také soupis škod

(str. 161)

válkou způsobených.

1. září zapsáno do obec. školy 64 chl. a 77 děvč.

měšť. školy 106 “. a 104 “

Obecná škola organisována jako pětitřídní s 5 učitelskými osobami. Místní rol. komisi byla ředit. školy podána žádost i přihláška o přiděl Němcům konfiskované půdy vhodné pro stavbu měšť. školy, hřiště, letního tělocvičiště i pro stavbu bytů pro učitelstvo.

Na počátku září pěkné počasí. Otavy ještě obstojné sklízeny. Jeteliny byly následkem sucha slabé, místy nic.

Ranní teplota +6°C, polední +20°C.

12./9. začato s dobýváním bramborů. Jsou čisté a vzdor suchu pěkné a dostatek.

16./9. malý déšť

21./9. na Národním výboře usneseno zříditi místní starobinec z Appeltova zabraného domu.

23./9. pěkné počasí. Od toho dne přšelo až do konce měsíce.

V říjnu zas déšť a chladno na počátku. 3. a 4.10. byl mráz -4°C. Přšelo do 8./10. Potom se vyčasil a na poli se pilně pracovalo o bramborách, zelenině, řepě (letos zvláště cukernaté).

5/10. Z okr. úřadu Boskovic se žádá zamezení nepřístojností při zajišťování osob a u mimoř.

lidových soudů. Dále se zakazuje prodej lihovin při tanečních zábavách (Na jak dlouho?)
8/10. Při pěkném počasí začato se setím a pokračováno se sklízni řepy. Ku konci měsíce
všecky polní práce skončeny.

27. a 28/10. oslaven den Svobody.

(str. 162)

1. listopadu dány do oběhu nové papírové peníze čsl., které vláda naše již za války v Anglii a
Americe dala natisknouti. Staré peníze všecky musily býti odevzdány. Na každou hlavu
z odevzdaných peněz starých bylo vyplaceno 500K. Ostatní peníze byly zadrženy u peněžních
ústavů. Též musily býti přihlášeny vkladné knížky a cenné papíry. Vklady a životní pojistky
jsou rovněž vázány.

Na Národním výboře usneseno žádati ze záboru pozemků velkostatku Míchov 20 měř (4 ha)
na koupaliště. Též usneseno netrpěti dobrovolného vstupného, aby obci neunikaly dávky ze
zábav.

6/11. ostaveno bylo 28. výročí říjnové ruské revoluce s informativní přednáškou.

Počasí dosti chladné. 8/11. silně pršelo. Též 10/11. déšť. 12/11. sněžilo a deštivé přeháňky do
19./11.

10/11. dal Národní výbor sebrati zbraně po obci.

Zemský výbor oznamuje převzetí statku fy Löw-Beer do záboru.

Oračky byly pro deštivé počasí zdrženy. 25/11. sníh. Od 1./12. stanoveny nové ceny. Ceny
stouply ve mnohých případech o 400-1000% U potravin nejméně o 100% (chléb 1kg à 4.80K,
cukr 15K).

Polní práce stěží skončeny. Od 8.-12/12. mrazy až -12°C.

12/12. velká vánice.

15/12. Usneseno, že kdo neoznámí uprázdněný byt zaplatí 1000K pokuty.

(str. 163)

15/12. srdečně vzpomenu 66. narozenin maršála Stalina.

Konstatováno, že fa Moos Löw-Beer dluží obci Svitávce 7778.000K. Usneseno upravit
náměstí.

Stravovací a ošacovací akce zdaleka nedosáhla let minulých. Dodávky spolku „UNRA“
(americká akce pomoci národům v Evropě) byly velmi vítány a prospěšny.

Od 13./12. do konce měsíce bylo deštivo. Teplota až +5°C.

Započat odsun Němců usnesený velmocemi ještě za války. Nastalo stěhování lidí na jih místa. Ze Svitávky do Opatova na Litomyšlsku a k Znojmu.

29./12. Brno žádá umístění několika přestárých ve zdejších starobinci. Usnesena dávka 1K ze vstupenek.

Na „Skalkách“ u lesa nad mlýnem zastřeleno bylo asi 25 ruských vojáků tzv. „Vlasovců“ a byli tam pochováni. byli prý to kolaboranti s Němci.¹⁰

¹⁰ Tato věta dopsána tužkou malým písmem, později